

STATSMINISTERN

8.11.72

Med reservation för ev.
ändringar

Anförande i remissdebatten

Herr Talman,

Jag hade hoppats att få inleda höstens remissdebatt med att konstatera att en överenskommelse hade träffats i Vietnamkonflikten. Jag tror att alla i den svenska riksdagen och hela det svenska folket då skulle ha känt en oerhörd lättnad och en ökad tillförsikt inför framtiden.

Det har inte blivit så. Bombningarna, förstörelse, den militära uppladdningen fortgår med i stort sett oförminskad styrka.

Förhandlingarna i Paris har pågått sedan 1968. Några avgörande framsteg har emellertid inte gjorts förrän under den allra senaste tiden. Vi har självfallet liksom andra följt dessa förhandlingar med intensivt intresse. På olika sätt har vi försökt skaffa oss informationer om parternas ståndpunkter.

Efter nordvietnamesiskt initiativ den 8 oktober inleddes en intensiv förhandlingsfas. Den uppgörelse som offentliggjordes av Hanoi och

bekräftades av Förenta Staterna, innebar eftergifter från båda sidor. Nordvietnam förklarade sig beredd att skriva under denna uppgörelse. Förenta Staterna begärde uppskov.

Det avtal som föreligger kan äntligen skapa möjlighet till fred och återuppbyggnad i Indokina. Vi hoppas att det nu avslutade presidentvalet kommer att följas av en definitiv uppgörelse.

x x x x x x x x x x

Höstriksdagens viktiga roll kommer i år att ytterligare markeras. Vi kommer att ta ställning till frågor av central betydelse för landets framtid.

Denna höstriksdag kommer att ta ställning till vår förhandlingsuppgörelse med EEC, till en långsiktig planering av vår regionala utveckling och hushållningen med mark och vatten, till sysselsättningsskapande åtgärder och en demokratisering av arbetslivet.

Höstriksdagens beslut kommer att bära långt in i framtiden.

Om några dagar framlägger regeringen förslag om

godkännande av frihandelsavtalet med EEC. Därmed kommer Sveriges riksdag att fullborda arbetet på ett svenskt deltagande i en västeuropeisk stormarknad. Det har varit ett mål för vår handelspolitik under flera årtionden.

Redan har företagen och deras organisationer, liksom de fackliga organisationerna, inlett förberedelser för den nya situation för svenskt näringsliv som uppstår den 1 april 1973 då tullarna mellan EEC-länderna och vårt land börjar sänkas.

För tretton år sedan träffades EFTA-avtalet. Det medförde ett väldigt uppsving för handeln, inte minst mellan de nordiska länderna. Nu tar vi ett ännu större steg. Den nya marknaden omfattas av 300 miljoner människor. Det är en svår men icke desto mindre lockande uppgift för samhället, företagen och de anställdas organisationer att i än större skala, ta tillvara de utvecklingsmöjligheter som en ökad frihandel för med sig.

De nordiska länderna kommer att få olika former för anknytning till EEC. Orsakerna är främst olikheterna i våra länders säkerhetspolitik.

Men samhörigheten mellan de nordiska länderna består och utvecklas därför att vi respekterar varandra och lärt oss leva med de skillnader

som finns. Vi har hela tiden understött varandras strävanden, utan att för den skull rikta pek-pinnar mot varandra om vilken form för samarbetet vart och ett av länderna skulle eftersträva.

Vi är nu i färd med att utarbeta det handlingsprogram varom beslutades vid Nordiska Rådets session i Helsingfors i februari. Det betyder nya konkreta samarbetsuppgifter framför allt på miljövårdens, regionalpolitikens och industripolitikens områden. Återigen vill jag slå fast att Sverige aktivt skall verka för ett utbyggt samarbete i Norden.

För Sveriges del har till största delen de uppställda målen för marknadsförhandlingarna uppnåtts. Vi får tullfri tillgång till den västeuropeiska stormarknaden för vår industriproduktion. Den tid som krävs för att uppnå fullständig frihandel är på några punkter enligt vår mening för lång. Vi har vissa problem framför oss när det gäller de s k ursprungsreglerna. Den s k utvecklingsklausulen ger möjlighet att bygga ut samarbetet på områden som är i båda parter intresse. Vi har anledning att vara tillfredsställda med avtalet.

Vi har i stort uppnått våra handelspolitiska mål under bevarande av neutralitetspolitiken.

Vi har under förberedelserna för förhandlingsarbetet givits goda tillfällen att för de europeiska länderna utveckla grunderna för den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken. Det har varit av stort värde att hos alla europeiska länder ytterligare befästa förtroendet för det svenska folkets vilja att slå vakt om en obunden, alliansfri utrikespolitik.

Det folkliga stödet för ett fullföljande av vår alliansfria utrikespolitik är överväldigande. Huvudlinjen i regeringens handlande i marknadsfrågan, har hela tiden fått stöd av stabila riksdagsmajoriteter. Detta starka stöd har för regeringen varit en god grund när det gällt de avvägningar som varit nödvändiga under förhandlingarnas gång. I flera europeiska länder har marknadsfrågorna vållat uppslitande strider. Vi går nu in i samarbete med EEC som en i stort sett enad nation. Det är en utomordentlig tillgång för landet.

Låt mig få uttrycka en förhoppning om att denna samling kommer att bestå under riksdagens behandling av marknadsfrågan. Ty nu skall vi samla krafterna och gå ut på den europeiska marknaden och i praktisk handling förverkliga den frihandel som är vår gemensamma strävan.

Även på ett annat område har internationellt

samarbete satt sin prägel på året 1972. Jag tänker på miljöfrågan.

Förenta Nationernas konferens om den mänskliga miljön i Stockholm gav besked om de oerhörda faror och risker som hotar mänskligheten. Men konferensen var också ett uttryck för den växande beslutsamheten att i internationell samverkan hejda rovdriften av energikällorna, förödelsen av naturresurserna, miljöförstörelsen, överbefolkningen och den orättvisa fördelningen av resurser och välstånd mellan jordens folk.

Vi lever i en värld. Vi har alla ett ansvar för varandra. Det var den insikt som präglade miljökonferensen. I höst skall Förenta Nationernas generalförsamling ta ställning till miljökonferensens olika förslag. Vi kommer att aktivt fullfölja vår internationella insats.

Men detta ansvar stannar inte vid det internationella konferensbordet. Inte heller vid under-tecknandet av internationella regler och konventioner för skyddet av miljön. Vårt ansvar, kravet på ett konkret handlande börjar hos oss själva, i vårt eget land.

Värnet och omsorgen om den mänskliga miljön är en av politikens huvuduppgifter.

Den praktiska miljöpolitiken har snabbt vuxit fram. Redan under 50-talet och 60-talets första år men framför allt under de senaste åren.

En amerikansk undersökning av miljöpolitiken i olika industriländer, som utkom häromdagen, konstaterar att Sverige har det mest effektiva miljövårdsprogrammet av något land som studerats i rapporten. Man konstaterar också, att det som är utmärkande för Sverige är att samhället har gått i spetsen för miljövårdsarbetet i samarbete med myndigheter, folk-rörelser, kommuner, industrier och den allmänna opinionen.

De senaste åren har framför allt kommunernas och industrins satsning på miljövårdsanläggningar varit närmast explosionsartad.

Det har en särskild förklaring.

När vi en gång ser tillbaka på lågkonjunkturen 1971-72 kommer de flesta människor att se tillbaka på den utan större saknad. Det har på många sätt varit kärva år.

Men vi kommer också att minnas, att när efterfrågan sviktade, investeringsutvecklingen gick trögt, då gick samhället in och utnyttjade det utrymme som uppstod för att målmedvetet satsa på en bättre miljö. Det kommer säkert att betraktas som mycket framsynt.

Under dessa år har industrins och kommunernas miljövårdsinvesteringar uppgått till närmare en och en halv miljard kronor. Mer än hälften därav är statens bidrag.

Det har givit jobb. Den samlade sysselsättningseffekten beräknas till inemot 3 miljarder dagsverken. Det har givit oss en bättre miljö. Vi har på många orter vunnit åtskilliga år i kampen mot miljöförstöringen i vårt land. Det finns inte något internationellt motstycke till denna satsning.

Så har vi på detta för människornas trivsel och välfärd oerhört viktiga område visat, att en lågkonjunktur kan utnyttjas för ett konkret och målmedvetet framtidsbyggande. Vi har samlat krafterna för att skapa en bättre miljö för denna och kommande generationer.

Men vi är inte nöjda. På miljöpolitikens område måste vi ständigt gå vidare framåt.

I sex år har förberedelserna för en landsomfattande planering för hushållning med mark och vatten pågått. Vid denna riksdag skall vi ta det första steget mot dess förverkligande. Det betyder, i grunden, att vi ställer omsorgen om våra gemensamma naturresurser under demokratisk kontroll. Vi måste slå vakt kring de oersättliga värden som vi sammanfattar under begreppet yttre miljö.

x x x x x x x x x x

Värnet av miljön hänger nära samman med den regionala utvecklingen. Det mest aktuella uttrycket för detta nära samband är att regeringens förslag till hushållningen med mark och vatten och våra förslag till regionala handlingsprogram är sammanförda i en enda proposition. Om vi skall klara uppgiften att solidariskt ta ansvar för miljön i landets olika delar, då måste vi också gemensamt ta ansvaret för varje regions utvecklingsmöjligheter. Det är en av grundtankarna bakom de förslag som för någon vecka sedan förelades riksdagen, proposition 111.

Det är - som tidigare sagts - ett pionjärarbete. Det är ett oerhört omfattande utredningsarbete och en demokratisk process som engagerat många människor som föregått förslagen. Det nya är framför allt det samlade greppet på miljöpolitiken och regionalpolitiken, där man engagerar kommunerna, länen och de centrala organen i en plan för en jämnare fördelning av god miljö och goda försörjningsmöjligheter över landet.

Man skall akta sig för att allmänt fördöma industrisamhället. Industrialiseringen har öppnat möjligheter till en förbättring av ekonomisk standard och social välfärd som tidigare generationer inte kunde drömma om. Industrialismen är en form av avancerat samarbete och arbetsfördelning som fortfarande innehåller stora möjligheter.

Industrisamhället måste alltjämt utgöra den ekonomiska basen för vårt samhälle. Men en produktionsökning till priset av förslitning av människor och natur är icke en välståndsökning. Detta innebär inget angrepp på tillväxt och ekonomiska framsteg utan helt enkelt att den industriella tillväxten måste styras av sociala och mänskliga mål, förenas med social utjämning och ökad demokrati.

De kanske mest kritiserade inslagen i det moderna industrisamhället - förutom arbetslösheten - är miljöförstöringen och koncentrationstendenserna. De orsakas av marknadskrafternas fria spel. Detta är en avgörande utgångspunkt när man tar ställning till hur människorna skall skyddas mot förstörd miljö och regional obalans - vare sig den för individen betyder trängsel eller utglesning.

Det krävs en stor kraftansträngning av samhället, av människorna i gemenskap för att hejda och vända de tendenser till regional obalans och försämrade yttre miljö som marknadshushållningen för med sig.

Det har i de senare årens svenska debatt givits uttryck åt en del förvirrade föreställningar om dessa sammanhang. Man har t ex sagt att det är staten och kommunerna som bär skulden till koncentrationsproblemen.

Det skulle vara ödesdigert att falla offer för sådana föreställningar. Ty det skulle splittra krafterna i kampen för bättre villkor åt människorna.

Arbetarrörelsen och flera andra folkrörelser uppstod som en protest mot det växande industrisamhällets sociala vådor och orättvisor. Socialdemokratien bekämpade inte produktionen - den drev igenom reformer som røjde undan några av detta samhälles allvarligaste brister - massfattigdomen och massarbetslösheten. Arbetarrörelsen såg som sin uppgift att skydda människorna mot den tekniska utvecklingens sociala konsekvenser.

Så har vi, fackligt och politiskt, ständigt gått vidare.

Nu vill vi ta ett steg till. Vi vill att uppbyggnaden av starka regioner med goda sysselsättningsmöjligheter och en god miljö för människorna skall ske i en demokratiskt förankrad planering, där mänskliga behov får vara avgörande för hur en effektiv produktion skall kunna komma till stånd. Vi vill planera för sociala mål.

Men detta innebär ingen detaljreglering. Jag delar den mening som kommit till uttryck hos den överväldigande majoriteten av den politiska opinionen i landet att centerns s k riksplan - om den skulle tas på allvar, dvs

anses som trovärdig - skulle resultera i en centralstyrd detaljreglering av det svenska samhället som saknar motstycke i någon demokrati. Men nu kanske inte centerens riksplan är avsedd att betraktas som trovärdig. Det är lika illa det för centerens trovärdighet.

Regional- och miljöpolitiken är en politik för stad och land, gemensamt. Det har i debatten funnits försök att spela ut städernas och landsbygdens befolkning mot varandra. Men även detta vore ett ödesdigert misstag.

För arbetarrörelsen är det självklart att försöka hålla samman nationens olika delar. För att lyckas med den uppgiften krävs det en övergripande solidaritet.

Den solidariteten gäller landsbygden. Den solidariteten speglas i jordbruksavtalet, i kommunalskatteutjämningen, i regionalpolitiken. Det är en solidaritet som ställer krav på tätorternas befolkning att medverka till en jämnare fördelning av standard och välfärd över hela landet.

Det bor människor i tätorterna också, många i stora tätorter. De kom dit en gång därför att landsbygden inte kunde försörja dem. De

svält, de emigrerade eller de sökte sig till tätorterna för att få arbete.

Människorna i tätorterna upplever också en rad problem - buller, trångboddhet, dåliga arbetsplatser, trängsel och jäkt.

Det finns en tendens ibland i den politiska debatten att skildra tätorternas folk som förtappade och dömda. Men vi gör inte tätorterna bättre genom att ständigt upprepa att luften är renare och träden grönare någon annanstans dit man borde flytta.

Människor bor i tätorter. De flesta kommer att fortsätta att bo där. Varje morgon måste de gå upp och iväg till sina arbetsplatser, till fabrikena, kontoren, byggena och butikerna. Det är förutsättningen för välståndet. Om de inte gjorde det skulle det inte finnas mycket kvar att fördela. Och därför måste vi göra städerna och tätorterna bättre - skapa bättre bostadsmiljöer, röja upp i dåliga arbetsmiljöer, bygga bättre kommunikationer, skaffa lekplatser för barnen och utrymme för friluftsliv och rekreation.

Då skapar vi en miljö för människorna.

Att så sker är i hela landets intresse, i alla

medborgares intresse.

Vi ska inte ställa stad och land emot varandra utan gemensamt förbättra villkoren. Skall en nation kunna utvecklas måste det finnas en övergripande solidaritet.

Låt mig övergå till ett annat solidaritetskrav.

För några år sedan var det en vanlig bedömning att det stora problemet i vår ekonomi skulle bli bristen på arbetskraft. Det kunde förefalla naturligt. Arbetsmarknadspolitiken, regionalpolitiken och den fortgående ekonomiska tillväxten hade lett till att andelen av befolkningen som hade arbete var högre i Sverige än i något annat land. Arbetstidsförkortning, förlängd ungdomsutbildning, en väntad sänkning av pensionsåldern kunde göra det naturligt att vänta sig en mycket långsam ökning av tillgången på arbetskraft.

Situationen har snabbt förändrats. Antalet sysselsatta är större nu än 1970 - när dessa beräkningar gjordes. Men det är inte brist på arbetskraft vi lider av, det är brist på sysselsättningstillfällen. Antalet människor som vill ha arbete har kraftigt ökat.

Kvinnorna går i större utsträckning ut på arbetsmarknaden, Det är ingen tillfällig förändring. Det är ett resultat av ett samspel mellan ökad medvetenhet hos kvinnorna och fackliga och politiska åtgärder, som satts in för att stödja deras strävanden till jämställdhet.

Den solidariska lönepolitiken har framför allt kommit kvinnorna till del, därför att många kvinnor finns inom låglönebranscher och låglöneyrken.

Särbeskattningen har införts.

Utbildningen har reformerats, den vanliga skolan och vuxenutbildningen. Inom arbetsmarknadsutbildningen utgör kvinnorna numera inte mindre än 50 procent av deltagarna mot några få procent för tio år sedan.

Barntillsynen har byggts ut mycket kraftigt, även om den ännu är otillräcklig.

Bostäderna har förbättrats. Det har underlättat hemarbetet.

Många familjer - kanske mest bland de unga - har insett att hemarbetet självklart måste delas rättvist.

Så har den solidariska välfärdspolitiken skapat nya möjligheter för kvinnorna.

De har velat utnyttja dem. På få år har flera hundratusen kvinnor gått ut på arbetsmarknaden. Bland gifta kvinnor under 65 år är det numera ca 60 procent som förvärvsarbetar. Det är betydligt högre än i de länder vi brukar jämföra oss med.

De allra flesta av dem som söker arbete har också fått det. Men inte alla. Därför har vi de senaste åren haft bilden av kraftigt ökad sysselsättning för kvinnorna men samtidigt en högre arbetslöshet.

Det tar ofrånkomligen tid att möta de förväntningar och förhoppningar om arbete som snabbt väckts hos dagens kvinnor. Det vanliga mönstret var att kvinnorna under dåliga konjunkturer återgick till hemarbetet. Det mönstret har nu brutits. Kvinnorna är, - som Bertil Olsson uttryckt det, inte längre en arbetskraftsreserv. De är en arbetskraftsresurs.

Denna ökande förvärvsverksamhet hos kvinnorna uttrycker, enligt min mening, en långsiktig tendens.

Det senaste exemplet har vi från lokaliseringen av Algots till Västerbotten.

En lördag i september offentliggjordes beslutet om tusen nya jobb i Skellefteå, Lycksele och Norsjö.

På måndagen klockan åtta när arbetsförmedlingen öppnade föll alla klaffarna i telefonväxeln. Sedan var växeln blockerad hela dagen. På två dagar hade 281 personer anmält sitt intresse. Den första veckan hade 453 personer anmält sig.

I augusti fanns 493 kvinnor registrerade arbetslösa på förmedlingen i Skellefteå. I oktober fanns det 762 kvinnor registrerade arbetslösa.

Det finns de som tror att den nu registrerade ökningen av arbetslösheten uppe i Västerbotten skulle ha kommit som en överraskning för oss. Men vi har länge vetat att sysselsättningsgraden - inte minst bland kvinnorna - är lägre i Västerbotten än i en del andra län. Det var ju det som var skälet till att vi ville medverka till att Algots just lokaliserades till Västerbotten.

Vid en konferens som jag häromdagen hade på

Harpsund om kvinnorna var man enig om att grundvalen för kvinnans jämställdhet måste läggas på arbetsmarknaden. Det kommer att krävas betydande insatser för att öka kvinnornas sysselsättning.

Vid en lågkonjunktur är det framför allt de nytillträdande på arbetsmarknaden som får svårigheter. Det har vi kunnat iaktta tidigare.

För ungdomarna som efter utbildningen givit sig ut på arbetsmarknaden har situationen hårdnat betydligt. Ungdomsarbetslösheten är som all arbetslöshet av ondo. Men den är dessutom allvarlig därför att den kan leda till att unga människor, som just står i färd med att börja bygga sin framtid, lätt kan mista framtidstron.

Det finns flera orsaker till att den registrerade ungdomsarbetslösheten har ökat. Det är de som söker sig ut på arbetsmarknaden som råkar illa ut när företagen i lågkonjunktur stramat åt rekryteringen, det är de sist anställda som drabbas av driftsinskränkningar.

Ungdomarna har ofta en inriktning på serviceyrken, där åtstramningen varit särskilt påtaglig.

Under tidigare år har utbildningsexpansionen varje år sugit upp allt fler ungdomar. Men nu är grundskolan och gymnasieskolan nära färdigbyggd, och inskrivningen vid universitet och högskolor minskar.

Sysselsättningen för ungdomarnakräver särskilda insatser från samhällets sida. Jag återkommer strax därtill.

Studerar man förhållandena bland de etablerade grupperna på arbetsmarknaden, t ex genom att avläsa situationen vid förbundens arbetslöshetskassor, finner man på åtskilliga områden en väl hävdad sysselsättning. Det är framför allt på byggsidan som vi upplever påtagliga problem.

Tjänstemännen i det privata näringslivet har sedan länge varit medvetna om industrisamhällets hårda krav på rörlighet. Rationaliseringen tog redan på 60-talet steget in från verkstadsgolvet till kontoret. Det blev problem för framför allt äldre tjänstemän. Bl a som en följd av denna nya utveckling byggdes a-kassorna upp i snabb takt av tjänstemännens fackliga organisationer. Situationen underlättades emellertid av den snabba tillväxten av den offentliga sektorn, som kunde suga upp framför allt

en stor del av den nytillkommande tjänstemannaarbetskraft, som annars skulle kommit ut i det privata näringslivet och konkurrerat om sysselsättningstillfällena.

Den offentliga sektorns tillväxt har nu bromsats upp. Det är visserligen en delvis tillfällig inbromsning, som har samband med den aktuella skattesituationen i kommunerna, men den är i dagens läge ett faktum.

Härigenom slår nu rationaliseringen inom näringslivet med full kraft inte minst mot tjänstemännen. Risken för arbetslöshet drabbar därmed människor, som tidigare säkerligen uppfattat sin ställning som ganska tryggad.

Denna korta redovisning av problemen ger klart belägg för nödvändigheten av energiska insatser både i dagens läge och i ett mera långsiktigt perspektiv för att värna sysselsättningen.

Att skjuta ungdomens problem åt sidan skulle betyda ett ödesdigert steg tillbaka, ett uppgivande av resultatet av årtiondens politiska och fackliga kamp.

Att ge upp ambitionen att ge t ex kvinnorna en likvärdig ställning i arbetslivet med

hänsyn till dagens svårigheter skulle vara ett nederlag. Det skulle dessutom betyda sämre välfärd för individen och för samhället.

Att bortse från tjänstemännens problem - dramatiskt belyst för någon vecka sedan i flera stora industriföretag - skulle betyda många personliga tragedier.

Vi för en hård kamp för social utjämning. Inkomstskillnaderna i det svenska samhället är fortfarande betydande, trots skatte- och trygghetspolitiken. Vi vet idag att en stor del av dessa skillnader beror på otillräcklig sysselsättning. Vi vet att de lägre inkomstskikten har ett starkt inslag av ungdom och kvinnor. En målmedveten satsning på kvinnornas och ungdomens sysselsättning betyder inte bara ökad trygghet för 10 000-tals människor. Det betyder också ökad social rättvisa, ökad jämlikhet, snabbare framsteg.

De som nu känner oro skall inte känna det som om de blivit lämnade i sticket. De stora löntagargrupper, som just nu har en ganska god sysselsättning, vet vad arbetslöshet vill säga. De och deras organisationer har i årtionden fört kampen för full sysselsättning. De vet att solidaritet är ett nödvändigt villkor för tryggheten.

Människorna vet att de inte ensamma förmår rå på konjunkturen och strukturomvandlingen. De kan inte ensamma kämpa mot marknadskrafterna, i stället växer kraven på solidaritet. Människorna vänder sig till varandra.

Samtliga partiledare har till mig ställt interpellationer som i stort sett gällt vilka åtgärder regeringen ämnar föreslå för att värna sysselsättningen. Ett skriftligt svar liksom regeringens igår framlagda proposition har delats till riksdagens ledamöter. Jag hänvisar härtill men vill därutöver göra följande kommentar.

Det torde inte råda någon tvekan om att konjunkturen gradvis förbättras. Men uppgången har gått långsammare än vad en i stort sett enig expertis både utomlands och här hemma fäutspådde för ett halvt år sedan.

Exporten har i stort sett utvecklats enligt förväntningarna. Expansionen ute i Europa har främst gällt bostadsbyggande, konsumtion och offentlig sektor medan industriinvesteringarna visat en svag utveckling. Därför har exporten från verkstadsindustrin ännu inte tagit fart. För 1973 förväntas en god utveckling av exporten.

Vår utrikeshandel har de senaste åren visat betydande överskott. Valutareserven har kraftigt

förstärkts. I tider av internationell valutaoro har detta varit en styrka för vårt land.

Industriinvesteringarna har både under 1971 och 1972 utvecklats relativt gynnsamt. I många länder har dessa investeringar stagnerat eller minskat under konjunktur nedgången. I vårt land har de ökat med ca 9 procent. Det beror säkert till stor del på de stimulansåtgärder som satts in från samhällets sida.

En svagare utveckling än beräknat har skett framför allt när det gäller byggnadsinvesteringar, lagerinvesteringar och privat konsumtion. Byggnadsinvesteringarna har dämpats framför allt när det gäller bostäder och den kommunala utbyggnaden.

Den privata konsumtionen ökade kraftigt under första kvartalet. Den har därefter inte motsvarat förhandsbedömningarna. Det beror framför allt på att hushållens sparande legat kvar på en hög nivå även under 1972.

Nu kommer emellertid konsumtionen att inom kort få en väsentlig stimulans.

Skatteåterbäringarna i december 1972 blir ca 1 400 miljoner kronor högre än i fjol.

Vid årsskiftet sänks den direkta statliga

skatten med mellan två och två och en halv miljarder kronor.

Därtill kommer att kvarskatteinbetalningarna 1973 blir inemot 1 000 miljoner kronor lägre än 1972 och att skattetabellerna justeras. Tillsammans påverkar dessa åtgärder skatteinbetalningarna under 1973 i nedåtgående riktning med drygt 4 000 miljoner kronor.

Dessutom bör man komma ihåg att kommunalskatterna under senare år stigit kraftigt. I överensstämmelse med regeringens överenskommelse med kommunerna är det få kommuner som i år höjt skatten.

Allt detta betyder att hushållen nästa år får betydligt mera pengar att röra sig med. Konjunkturinstitutet räknar med att hushållens disponibla inkomster skall stiga - skatt och prishöjningar frånräknade - med 4 procent under år 1973. Det vore en väsentlig standardförbättring.

Regeringen förklarade redan i våras att det var nödvändigt att hålla en hög beredskap för det fall att konjunkturuppgången skulle gå långsammare än beräknat. När arbetslöshetssiffrorna steg i augusti och september vidtog vi därför omedelbart en rad åtgärder för att hävda sysselsättningen och stimulera den ekonomiska aktiviteten. De har fullföljts med de förslag som i går förelades riksdagen.

Vi sätter in en rad åtgärder för att stimulera industrins utbyggnad. Det är på längre sikt av stor betydelse för vår ekonomiska styrka. Dessutom är det konjunkturpolitiskt riktigt om näringslivet kan till våren 1973 tidigarelägga en utbyggnad som annars skulle ske i ett läge med risk för överhettning av vår ekonomi.

Investeringsfonderna frisläpps fram till utgången av juni 1973.

Ett tillfälligt avdrag på 10 procent för industrins byggnadsinvesteringar införs för byggnader som sätts igång mellan 1 november 1972 och 30 juni 1973.

Det 20 %-iga skatteavdraget för företagens maskininvesteringar höjs till 30 % och förlängs till att gälla för beställningar gjorda till och med den 30 juni 1973.

Kungl. Maj:ts rätt att medge tillfällig nedsättning av energiskatten förlängs att gälla även för 1973.

Ytterligare stödinsatser sätts in för industrins miljövårdsinvesteringar.

ATP-avgiften bibehålls på oförändrad nivå, 10,5 procent, under 1973.

Vi förbereder särskilda åtgärder för att öka företagens möjligheter att i speciella fall lämna exportkredit.

Vidare aviseras såväl ett utökat direktstöd som ett extra skatteavdrag för industrins forsknings- och utvecklingsarbete att föreläggas 1973 års vårriksdag.

För att hjälpa de nytillträdande grupperna på arbetsmarknaden, framför allt ungdomar och kvinnor, sätts en rad olika insatser in.

Ett särskilt utbildningsstöd ges till företag som anställer och utbildar ungdomar och kvinnor, det är den så kallade 5-kronan.

Arbetsmarknadsutbildningen byggs ut till en kapacitet av 60 000 elever.

Särskilda arbetsmarknadskurser med praktik för 18-19-åringar inrättas.

Arbetsförmedlingarna förstärks med 100 tjänster samt därutöver med särskild personal för att bistå arbetslös ungdom.

Praktikarbete inrättas inom den statliga sektorn, speciellt för ungdom.

Ytterligare beredskapsarbeten i kommunerna

skapas med speciell inriktning på ungdom.

I samarbete med kommunförbunden skall särskilda insatser göras för utbildning inom vårddyrkena.

Jag räknar med att det blir fråga om en mycket väsentlig satsning för att stödja de nytillträdande gruppernas sysselsättning.

För kommunernas investeringar och framför allt byggmarknaden sätts en serie olika åtgärder in. Kommunerna får även under vintern höjda statsbidrag till kommunala miljövårdsinvesteringar.

Bidragen till de kommunala beredskapsarbeten som utgörs av investeringar, höjs till 50 procent under vinterhalvåret.

Kommunerna får ökat låneutrymme med 500 miljoner kronor i förhållande till tidigare år.

Utbetalningarna av barnstugelån tidigareläggs.

Statliga byggen för 300 miljoner kronor tidigareläggs, liksom vissa åtgärder för att förbättra arbetsmiljön på statliga arbetsplatser.

Förbättringslån ges för att stimulera saneringen

av äldre bostäder. Oprioriterat byggande frisläpps.

Redovisningen av åtgärderna är icke fullständig. Men totalt är det fråga om en mycket betydande satsning. Den är emellertid tveklöst berättigad för att hävda sysselsättningen.

Vi kommer även fortsättningsvis att hålla en hög beredskap. Bl a kräver utvecklingen på det kommunala området ingående uppmärksamhet, och vi kommer att hålla löpande kontakt med kommunförbunden i dessa frågor.

Förslagen innebär att budgetunderskottet ökat kraftigt. Det är konjunkturpolitiskt motiverat, men det finns en bestämd gräns för budgetunderskottets storlek. På en konferens nyligen framhöll jag att den viktigaste generella åtgärden just nu är att försöka undvika den stränga kreditåtstramning som vi var nödgade att tillgripa 1969-70, Vi bör försöka att även i en uppåtgående konjunktur hålla en så långt möjligt lätt kreditmarknad.

Vi kan under 1973 räkna med en påtaglig expansion i det svenska folkhushållet. Vi måste se till att den inte leder till överhettning och obalans.

Det vi nu diskuterar är främst bristen på arbete. Vi skall samtidigt ha klart för oss, att det är många företag i landet som har svårt att rekrytera arbetskraft till de jobb de kan erbjuda. Det finns, framför allt hos ungdomen, en tveksamhet att gå in i den industriella produktionen.

Jag har flera gånger de senaste åren här i riksdagen framhållit, att den fortsatta förnyelsen av det svenska samhället måste grundas i arbetslivet. Arbetet kommer att behålla sin centrala ställning i människornas tillvaro. Där tillbringar man många av dygnets timmar. Födhållandena i arbetet färgar av sig på livet i övrigt. Om arbetet upplevs som meningslöst, hälsovådligt, otryggt påverkar detta oundvikligen familjeliv och fritid. Det ekonomiska utbyte och den sociala värdering som arbetet ger påverkar hela livssituationen.

Det är en mycket väsentlig uppgift att värna arbetets och inte minst det praktiska yrkesarbetets värde och värdighet. Annars blir det ingen förnyelse av det svenska samhället.

Från denna utgångspunkt skall vi gripa oss an med en omdaning av arbetslivets villkor.

Denna förnyelse måste förverkligas genom ett samspel mellan en lagstiftning till stöd för löntagarnas trygghet och en fördjupad demokrati

ute på arbetsplatserna. På hela detta fält pågår för närvarande ett omfattande lagstiftnings- och utredningsarbete.

Vi förbereder en ny lag om arbetsmiljön, där skyddsombudens ställning skall förstärkas.

Vi förbereder en ny lag om anställningstrygghet.

Vi skall öka de anställdas inflytande och medbestämmanderätt inom den offentliga sektorn.

Vi skall bygga upp den industriella demokratin steg för steg nära de frågor som är viktiga och påtagliga i de enskildas vardag. Det pågår en ingående översyn av lagstiftningen på arbetsrättsområdet.

Om några dagar lägger regeringen fram ett förslag, som ger löntagarna rätt att vara med i företagets styrelser. Det blir det första steget till förverkligandet av det program för arbetslivets förnyelse som dragits upp av de stora löntagarorganisationernas kongresser och vid den socialdemokratiska partikongressen nyligen.

Jag har en gång förut sagt att detta innebär inledningen till den största decentraliseringsgiv som någonsin förekommit i det svenska samhället, nämligen att vanliga löntagare skall få mer att säga till om på sina arbetsplatser och

i sin arbetsmiljö när det gäller sin anställningstrygghet och sina villkor i arbetet. Målsättningen är ett ökat inflytande för löntagarna i det svenska samhället på demokratins och den solidariska sammanhållningens väg.

X X X X X X X X X X

Höstriksdagen har ett omfattande arbetsprogram. Det innebär en uppfordran till en fördjupad solidaritet i det svenska samhället och till en samling av krafterna för att lösa stora gemensamma uppgifter.

Vi behöver solidariteten inte bara för att hjälpa eftersatta grupper utan också därför att vi alla befinner oss i en riskzon. Vem som helst av oss kan drabbas av ohälsa, yrkesskador, en trafikolycka, en företagsnedläggning.

I samma ögonblick blir vi beroende av medmänniskors solidaritet.

Därför skall vi visa solidaritet med varandra - både de som för ögonblicket upplever sig som framgångsrika och trygga och de som först nu känner otrygghet för sin framtid, sina försörjningsmöjligheter, sin hälsa.

Om jag genom samhället, genom min organisation,

genom mina egna gärningar visar solidaritet idag, kan jag en dag få uppleva den trygghet som andras solidaritet kan skänka mig.

Gemensamt mellan stad och land vill vi forma en välfärdspolitik för hela landet, eftersträva en rimlig fördelning av arbetstillfällen och samhällets tjänster och skydda vår miljö. Solidariskt vill vi sätta in vår gemensamma kraft på att värna sysselsättningen och förnya arbetslivets villkor.

Det är min förhoppning att de förslag som regeringen nu framlägger kommer att vinna en bred uppslutning vid årets höstriksdag.